

**СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ
ПРОФЕСІЙНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ В ТУРЕЧЧИНІ**

УДК 377:[640.4+338.48](560)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.129086>

Махира Малишева, аспірант

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ

**СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ
ПРОФЕСІЙНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ В ТУРЕЧЧИНІ**

У статті зазначено, що сучасні процеси реформування освіти у Туреччині здійснюються у площині розбудови Національної системи кваліфікації. З'ясовано, що кваліфікації тісно пов'язані із освітніми програмами, за якими здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців для готельно-туристичної сфери в професійних ліцеях Туреччини. Виявлено, що змістовими особливостями модульних навчальних програм є їх орієнтація на формування у суб'єктів навчання знань, умінь та навичок для забезпечення їхньої ефективної діяльності за такими професійними галузями: послуги у сфері поселення і туризму, послуги у сфері харчування та приготування напоїв, послуги у сфері дозвілля. Узагальнено, що оновлення модульних навчальних програм з підготовки майбутніх фахівців готельно-туристичної галузі передбачає перегляд їх змісту на основі дослідження інноваційних тенденцій розвитку галузі та з метою покращення якості надання освітніх послуг.

Ключові слова: туристична освіта в Туреччині, кваліфікації, освітні програми, професійні галузі, модульні навчальні програми, майбутні фахівці готельно-туристичної галузі, професійні ліцеї.

Рис. 1. Літ. 13.

**Makhyra Malysheva, Postgraduate Student of the Institute of Vocational Education
National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv**

**THE STRUCTURE AND CONTENT OF CURRICULA OF PROFESSIONAL TOURISM
EDUCATION IN TURKEY**

The article states that current processes of reforming the education in Turkey are carried out in the context of developing the National Qualifications Framework, its adjusting to the European Qualifications Framework in order to unite all education levels and implement a lifelong learning strategy.

Based on the analysis of analytical materials, it has been found that the qualifications developed on the national professional standards are closely linked to the curricula of professional training of future hospitality specialists in professional lyceums in Turkey.

It has been revealed that the content features of modular education programmes include their orientation towards developing the students' knowledge, abilities and skills they need to effectively perform the professional duties within such areas as hospitality, catering, entertainment. The subjects are divided into generic, obligatory and optional.

It has been concluded that according to one's needs, financial and technical abilities, the employers' requirements, a region where an educational institution is located, socioeconomic factors, both structure and content of professional tourism education in Turkey can be improved through establishing new departments, developing integrated courses, introducing new subjects. A systematic updating of modular education programmes for training future hospitality specialists involves correspondence of programme content with qualification requirements and the needs of the hospitality industry, professional orientation of teaching and learning, priority of practice-oriented professional training of future specialists, emphasis on improving the students' foreign language proficiency, regular reviewing and updating of the curricula based on innovative trends in developing the industry and improving education quality.

Keywords: tourism education in Turkey, qualifications, curricula, professional areas, the modular education programmes, the future hospitality specialists, the vocational education lyceums.

Постановка проблеми. Зростання міжнародної конкуренції, технологічні досягнення у розвитку галузей, видозміна методів управління у структурі сучасних підприємств Туреччини є рушійними факторами здійснення освітніх реформ, реструктуризації системи професійної освіти і навчання, з метою її модернізації та адаптації до соціально-економічних потреб і задля наближення

до пріоритетних вимог міжнародних стандартів Європейського Союзу.

Вектори модернізації сучасної системи професійної освіти у Туреччині визначаються у площині розбудови Національної системи кваліфікацій, що контролюється Управлінням з питань професійних кваліфікацій. В основу розроблення Турецької рамки кваліфікацій покладено принцип співставлення її дескрипторів

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ПРОФЕСІЙНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ В ТУРЕЧЧИНІ

для всіх типів кваліфікацій з Європейською рамкою кваліфікацій для забезпечення зв'язку усіх рівнів освіти й реалізації стратегії навчання упродовж життя [13, 90].

У системі освіти кваліфікації, розроблені на основі національних професійних стандартів, тісно пов'язані із освітніми програмами, на основі яких сьогодні здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців для готельно-туристичної сфери в професійних ліцеях Туреччини. Систематичне оновлення структури та змісту модульних навчальних програм на часі є плановим завданням Міністерства національної освіти, з метою досягнення якості кваліфікацій, визначення траєкторій їх розвитку, шляхів розвитку кар'єри і працевлаштування населення Туреччини в умовах розвитку туристичної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На переконання зарубіжних дослідників, а саме: А. Кругера та М. Ліндала (А. Kruger, M. Lindahl) – освіта забезпечує важливі зміни у соціально-політичному сенсі шляхом підвищення якості професійної поведінки особистості, тому жодна освітня система не може надавати освітні послуги без урахування гнучкості, практичного значення та ринкових умов [6]. Щодо розуміння професійної туристичної освіти, то у літературних джерелах її суть тлумачиться як форма освіти, яка створена із врахуванням наукового, практичного значення і ефективності із метою підготовки продуктивного та мобільного персоналу, який володіє необхідними для туристичних підприємств теоретичними та практичними знаннями та навичками [4, 11]. Функціонально туристична освіта у Туреччині (як середня ланка, так і вища) орієнтована не тільки на підготовку кваліфікованих робітників, які працюють на підприємствах, але і на надання відповідних кваліфікацій суб'єктам навчання, які у перспективі приймають рішення щодо політики та планування розвитку сфери туризму, займаються дослідницькою діяльністю з метою удосконалення освітніх процесів, професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-туристичної галузі [5, 84]. У дисертаційних дослідженнях О. Гьоркем, О. Серт (О. Gorkem, Ö. Sert) та ін. відслідковуються основні цілі туристичної освіти, спрямовані на задоволення потреб туристичної галузі, до яких відносяться: якість обслуговування туристичних операторів, задоволеність клієнтів, продуктивність, рентабельність тощо [3; 11]. На думку учених, досягнути відповідності між потребами туристичної галузі і сучасним рівнем підготовки кваліфікованих кадрів можна за умов спрямування освітніх процесів на формування у

суб'єктів таких знань, умінь та навичок, які будуть задовольняти представників туристичних підприємств [12, 133 – 135]. У цьому контексті варто зазначити, що сектор туризму постійно розвивається завдяки швидкій зміні ринкової структури та посиленню умов конкуренції. У такому разі освітня політика має швидко реагувати на ті зміни, які на даному часовому проміжку відбуваються у туристичній сфері.

Мета статті – дослідити новітні тенденції у розвитку навчальних програм у сфері професійної туристичної освіти в Туреччині.

Виклад основного матеріалу. Процеси модернізації системи професійно-технічної освіти Туреччини посилюються поступовою реалізацією державних програм, серед яких і “Проект зміцнення системи професійної освіти і навчання” в Туреччині (MEGEP), що почав впроваджуватись у 145 пілотних закладах освіти ще з 2004 р. Відповідно до завдань цього проекту розпочато реорганізацію системи професійно-технічної освіти Туреччини, а розроблені у рамках проекту модульні програми професійної підготовки майбутніх фахівців базуються на кваліфікаціях та спрямовані на досягнення світових стандартів професійної туристичної освіти. Нині ці програми впроваджуються у практику професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-туристичної галузі в Туреччині і є основою оновлення навчальних програм для більшості закладів професійної освіти, у тому числі й туристичного спрямування [2, 163].

У комерційних професійних ліцеях Туреччини, анатолійських професійних ліцеях готельного господарства і туризму, анатолійських професійних ліцеях для дівчат можна отримати туристичну освіту, що відповідає 2 – 4 рівням кваліфікації. Станом на 2017 р. у Туреччині функціонувало близько 125 туристичних ліцеїв, де навчалось 32 748 студентів і викладало 2 884 педагоги [9].

Метою модульних освітніх програм туристичної галузі є підготовка майбутніх фахівців готельно-туристичної галузі, які мають здатність адаптуватись до інновацій та змін, є ініціативними, креативними, критичними, володіють базовими знаннями і навичками у даній галузі, вміють налагоджувати стосунки із оточуючими тощо.

Змістовими особливостями модульних навчальних програм з підготовки майбутніх фахівців готельно-туристичної галузі у комерційно-туристичних ліцеях є їх орієнтація на формування у суб'єктів навчання знань, умінь та навичок для забезпечення ефективної діяльності

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ПРОФЕСІЙНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ В ТУРЕЧЧИНІ

в сфері поселення, надання туристичних послуг, послуг щодо догляду за відвідувачами, у галузі харчування і приготування напоїв, у сфері дозвілля тощо, а також на поглиблене вивчення іноземної мови, розвиток комунікативних здібностей, проходження практики на робочому місці з метою адаптації учнів/студентів до реальних умов професійного середовища.

Варто зазначити, що цілі навчальних програм узгоджуються із принципами загальнонаціональних освітніх програм і цілями розбудови держави Туреччина. У той же час, модульні навчальні програми реалізуються у закладах освіти відповідно до здібностей та інтересів майбутніх фахівців готельно-туристичної галузі, з орієнтацією на якісну підготовку фахівця, здатного самореалізуватись у професійній діяльності та можливість продовжувати навчання у вищих навчальних закладах.

У рамках реалізації модульних освітніх програм професійна підготовка майбутніх фахівців готельно-туристичної галузі у туристичних ліцеях Туреччини здійснюється за трьома галузями (рис. 1), які структуровані одинадцятьма відділеннями (підгалузями) [7].

кваліфікації у сфері послуг харчування та напоїв. Метою підготовки кадрів у галузі послуг харчування та напоїв є отримання професійної кваліфікації відповідно до потреб галузі та сучасного напрямку розвитку сфери послуг. До галузі послуг харчування та напоїв належать: відділення кухні, кондитерське відділення, відділення обслуговування, відділення барної справи і відділення стюартів/стюардес.

3. Професійна галузь “Послуги у сфері дозвілля” – надання освіти та професійної підготовки для отримання відповідних кваліфікацій у сфері розважальних послуг. До цієї галузі належать відділення аніматорів та дитячих аніматорів.

Предмети, які забезпечують загальну підготовку для всіх відділень професійних галузей в основному викладаються у комерційно-туристичних ліцеях 2 роки (10 – 11 клас). У 12 класі вводяться предмети, що стосуються безпосередньо конкретної спеціалізації із обов’язковим внесенням до диплому результатів навчальних досягнень. Вибір спеціалізації здійснюється з орієнтацією на регіональні та галузеві потреби, виходячи із матеріально-

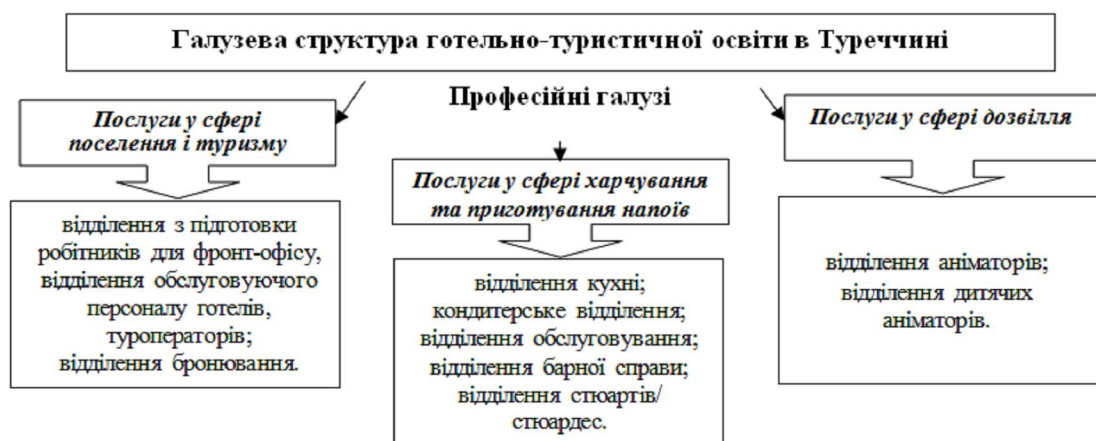

Рис. 1. Галузева структура готельно-туристичної освіти в Туреччині

1. Професійна галузь “Послуги у сфері поселення і туризму” – це галузь, що надає освіту і спеціальну підготовку із метою отримання кваліфікованими робітниками професійних кваліфікацій, необхідних і достатніх для галузевих потреб, відповідно останніх науково-технічних розробок. До цієї галузі відносяться відділення з підготовки робітників для фронт-офісу, відділення обслуговуючого персоналу готелів, туроператорів і відділення бронювання.

2. Професійна галузь “Послуги у сфері харчування та приготування напоїв” – надання освіти та професійної підготовки для отримання

технічного забезпечення освітнього закладу, наявного педагогічного складу, а також із урахуванням рівня професійної компетентності суб’єктів навчання.

Кожен заклад освіти туристичного спрямування має право відображати у змісті навчальних програм галузеві очікування, зміни умов ринку праці та тенденції розвитку професій. За такої необхідності навчальні модулі та їх зміст можуть бути змінені та вдосконалені, що процедурно узгоджується із викладачем-координатором групи, викладачами групи та представниками професійної галузі [10].

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ПРОФЕСІЙНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ В ТУРЕЧЧИНІ

Оскільки програми професійної підготовки є модульними, то в рамках “Положення (директиви) про професійну та технічну підготовку” можливі горизонтальні та вертикальні переходи. В навчальних планах на тиждень предмети розподіляються на загальні курси, галузеві предмети і курси за вибором. Курси з галузевих предметів складаються з модулів. Заняття у навчальних планах на семестр і на рік розподіляються таким чином:

Загальні курси – предмети, які забезпечують загальноосвітню підготовку і сприяють культурному і фізичному розвитку суб’єктів навчання. На цьому етапі навчання учні опановують базові знання з економіки, соціології, історії, географії, закладаючи тим самим освітню основу для продовження навчання у закладах вищої освіти.

Курси із спеціальності (предмети професійної галузі) – дають можливість професійного розвитку учнів за обраною професійною галуззю шляхом опанування знаннями з конкретної професії (за напрямками відділень) та також слугують базою для наступного здобуття вищої освіти. У навчальних планах є спільні предмети для всіх відділень професійної галузі і ті, що стосуються конкретних спеціальностей.

Курси за вибором – предмети, які формально пов’язані з інтересами, цілями і здібностями студентів, які сприяють розвитку особистих умінь і навичок [8].

При регулюванні основних організаційних процесів навчального процесу у комерційно-туристичних ліцеях Туреччини (тривалість навчального року, уроків, канікул, виробничої практики тощо) адміністрація закладу керується низкою директив Міністерства національної освіти Туреччини, які узгоджуються із законом “Професійну освіту”.

Загальна тривалість навчання, призначена для вивчення кожного модуля, складає 40 годин, що передбачає як навчання під керівництвом викладача, так і самостійне опанування матеріалу студентом [10]. Виробнича практика починається паралельно із початком туристичного сезону, який в Туреччині триває із травня по вересень.

По завершенні навчального року успішність студентів визначається результатами кваліфікаційного іспиту з отриманням загальної оцінки, яка сумується кількістю балів за іспит та за особисту справу. Найбільша кількість балів – 100, з яких під час іспиту студент може отримати максимально 80 балів, а за особисту справу – 20 балів. Щоб продовжити навчання у наступному році студент має отримати не менше 45 балів [1, 139].

Випускники комерційно-туристичних ліцеїв отримують дипломи відповідної професійної галузі. Всі курси предметів та модулів, які обирались студентом відповідно до програми галузі/відділення, вказані в додатку до диплому. У разі, якщо студент полишає програму навчання, видається свідоцтво про професійну кваліфікацію, яке відповідає сертифікату неформальної програми професійно-технічної освіти. Отримані студентом під час навчання професійні компетентності оцінюються у сертифікаті [11].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, результати дослідження змісту та структури освітніх програм підготовки студентів в готельно-туристичних професійних ліцеях Туреччини дають змогу узагальнити, що характерними ознаками їх розроблення та оновлення є: відповідність змісту програм кваліфікаційним вимогам та потребам ринку готельно-туристичних послуг; професійна спрямованість навчання (концентрування навчального матеріалу навколо однієї або кількох споріднених галузей); пріоритетність практико-орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців; акцентування уваги на підвищенні рівня володіння учнями іноземною мовою; постійний перегляд і оновлення навчальних програм на основі дослідження інноваційних тенденцій розвитку галузі та з покращення якості надання освітніх послуг.

Позитивний ефект упровадження модульної системи освіти і модульних навчальних програм у професійних ліцеях вбачають і турецькі учені В. Орен і Ш. Туба (V. Ören, Ş. Tuba), наголошуючи про підвищення продуктивності праці фахівців на готельно-туристичному ринку, відповідність змісту навчальних програм місцевим потребам галузі, що сприяє розвитку регіонального туристичного бізнесу, а розподіл професійної галузі на відділення сприяє зменшенню кількості учнів у класі, завдяки чому підвищується рівень освіти суб’єктів навчання [8].

Варто зазначити, що досвід оновлення навчальних програм з підготовки майбутніх фахівців сфери туризму у Туреччині є цінним для України у процесах розроблення освітніх програм за принципом модульної організації навчання.

Безумовно, що відповідно до власних потреб, матеріально-технічних можливостей, вимог роботодавців, особливостей регіону, в якому знаходиться навчальний заклад та ін. соціально-економічних чинників, структура та зміст професійної туристичної освіти в Туреччині може вдосконалюватися, розширюючись новим переліком відділень, інтегрованими курсами,

**СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ
ПРОФЕСІЙНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ В ТУРЕЧЧИНІ**

навчальними предметами. Упровадження сучасних модульних навчальних програм у процес професійної підготовки фахівців готельного господарства і туризму в Туреччині здійснюється на основі використання форм, методів та технологій навчання, різноманітність та результативність використання яких є предметом подальшого наукового пошуку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корчинська Н. (2017) Гендерні особливості професійної підготовки студентів у комерційно-туристичних ліцеях Туреччини (кінець ХХ – початок ХХІ століття). (Дис. ... кандидата пед. наук). Хмельницький національний університет.

2. Altın, R. (2008). *Mesleki Eğitim Sisteminde Yeni Eğilimler ve Modüler Sistem*. Ankara: Mesut matbaacılık.

3. Görkem, O. (2004). *Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Yemek Pişirme Teknikleri ve Uygulaması Eğitiminin Sorunlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı.

4. Hacıoğlu, N.; M. Kaşlı; Şahin, S.; Tetik, N. (2008). *Türkiye’de Turizm Eğitimi*, Ankara: Detay Yayıncılık.

5. İçöz, O. (1994). *Türkiye’de Turizm Eğitimi Veren Yüksek Okulların Temel Sorunları ve Öğrencilerin Okul Sonrası Mesleki Yaşam Uyumu Konusunda Bir Değerlendirme*. Dört Yıllık Turizm Yüksekokullarında Eğitim-Öğretim Sorunları ve Çözüm Yolları. Hafta Sonu Semineri I, 23-25 Eylül. Nevşehir: Erciyes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu.

6. Kruger, A.B.; Lindhal, M. (2001). Education for Growth, Why and Whom? *Journal of Economic Literature*, vol. XXXIX, 1101-1136

7. MEGEP (2008). *Konaklama ve Seyahat Hizmetleri, Yiyecek İçecek Hizmetleri ve Eğlence Hizmetleri Alanı Çerçeve Öğretim Programları*. Ankara. Retrived from: http://www.megep.meb.gov.tr/dokumanlar/%C3%87er_%C3%A7eve%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1/KONAKLAMA_%20VE%20SEYAHAT_%20H%C4%B0ZMETLER%_C4%B0_%C3%87%C3%96P_10.pdf

8. Ören, V. E; Tuba Ş. (2016). Investigation of curriculum of associate level in tourism and hospitality programs: Turkey case study. Retrieved from: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2016/04/shsconf_erp2016_01074/shsconf_erp2016_01074.html

9. ÖSYM, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2017). *Sayısal Bilgiler*. Retrived from: <https://>

dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2017/OSYS/YER/YSay%C4%B1sal%20Bilgiler15082017.pdf

10. Seç, C.; Ünlüönen, K. *Anadolu otelcilik ve turizm meslek liselerinde uygulanan modüler öğretime ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*.(2010). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 247-265.

11. Sert, Ö. (2007). *Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarında Modüler Öğretim Sisteminin Bilişim Teknolojileri Alanında Uygulaması ve Öğretmen, Öğrenci Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Elektronik-Bilgisayar Eğitimi Anabilim Dalı.

12. Sezgin, O. M. (2001). *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı*. Ankara: Detay Yayıncılık.

13. Совершенствование системы профессиональных квалификаций. Реформирование системы профессиональных квалификаций в странах – партнерах ЕФО [Электронный ресурс] // ETF. Режим доступа: [https://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/46F0394EFF6863B6C1257CAD004D7CCB/\\$file/Making%20better%20vocational%20qualifications_RU.pdf](https://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/46F0394EFF6863B6C1257CAD004D7CCB/$file/Making%20better%20vocational%20qualifications_RU.pdf)

REFERENCES

1. Korchynska, N. (2017). *Henderni osoblyvosti profesiinoi pidhotovky studentiv u komertsiiino-turystychnykh litseiakh Turechchyny (kinets XX – pochatok XXI stolittia)* [Gender characteristics of students' professional training in Turkish commercial lycuums (the late 20th – the early 21st century)]. *Candidate's thesis*. Khmelnytskyi: Khmelnytskyi natsionalnyi universytet, 203 p. [in Ukrainian].

2. Altın, R. (2008). *Mesleki Eğitim Sisteminde Yeni Eğilimler ve Modüler Sistem* [New trends and modular system in vocational education system]. Ankara: Mesut matbaacılık, 141 p. [in Turkish].

3. Görkem, O. (2004). *Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Yemek Pişirme Teknikleri ve Uygulaması Eğitiminin Sorunlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma* [Studying the problem of using innovative methods and techniques in practical training at Anatolian hospitality and tourism vocational education institutions]. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı [Unpublished Master thesis. Gazi University. Tourism Department]. [in Turkish].

4. Hacıoğlu, N. M., Kaşlı, Ş. S., & Tetik, N. (2008). *Türkiye’de Turizm Eğitimi* [Tourism education in Turkey]. Ankara: Detay Yayıncılık. [in Turkish].

5. İçöz, O. (1994). *Türkiye’de Turizm Eğitimi Veren Yüksek Okulların Temel Sorunları ve Öğrencilerin Okul Sonrası Mesleki Yaşam Uyumu*

Konusunda Bir Değerlendirme [Basic issues in Turkish tourism education and professional life of vocational education students regarding compliance evaluation]. Dört Yıllık Turizm Yüksekokullarında Eğitim-Öğretim Sorunları ve Çözüm Yolları. Hafta Sonu Semineri I, 23-25 Eylül [Problems of education in four year tourism colleges and solutions to them. Weekend Seminar I, September 23–25]. Nevşehir: Erciyes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu. [in Turkish].

6. Kruger, A. B., & Lindhal, M. (2001). Education for growth, why and whom? *Journal of Economic Literature*, vol. XXXIX, pp. 1101–1136. [in English].

7. MEGEP. (2008). *Konaklama ve Seyahat Hizmetleri, Yiyecek İçecek Hizmetleri ve Eğlence Hizmetleri Alanı Çerçeve Öğretim Programları*. Ankara [Accommodation, travel, catering and entertainment services within the framework of curricula. Ankara]. Retrieved from http://www.megep.meb.gov.tr/dokumanlar/%C3%87er%C3%A7eve%20C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1/KONAKLAMA%20VE%20EYAHAT%20H%C4%B0ZMETLER%C4%B0_%C3%87%C3%96P_10.pdf. [in Turkish].

8. Ören, V. E., & Tuba, Ş. (2016). *Investigation of curriculum of associate level in tourism and hospitality programs: Turkey case study*. Retrieved from https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2016/04/shsconf_erp2016_01074/shsconf_erp2016_01074.html. [in English].

9. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi [Student career and placement center]. (2017). *Sayısal Bilgiler* [Empirical data]. Retrieved from: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2017/OSYS/YER/YSay%C4%B1sal%20Bilgiler15082017.pdf>. [in Turkish].

10. Seç, C., & Ünlüönen, K. (2010). Anadolu

otelcilik ve turizm meslek liselerinde uygulanan modüler öğretime ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi [Evaluating teachers' modular teaching views applied in Anatolian hospitality and tourism vocational education schools]. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* [Journal of Ahi Evran University Education Faculty], vol. 11 (2), pp. 247–265. [in Turkish].

11. Sert, Ö. (2007). *Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarında Modüler Öğretim Sisteminin Bilişim Teknolojileri Alanında Uygulanması ve Öğretmen, Öğrenci Açısından Değerlendirilmesi* [Applying and evaluating modular teaching system in the field of information technologies in vocational and technical secondary education institutions in terms of teacher and student interaction]. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Elektronik-Bilgisayar Eğitimi Anabilim Dalı [Unpublished Master thesis. Marmara University, Institute of Science, Department of Electronics and Computer Education]. [in Turkish].

12. Sezgin, O. M. (2001). *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı* [General tourism and tourism legislation]. Ankara: Detay Yayıncılık, 317 p. [in Turkish].

13. Evropeiskii fond obrazovaniia [European Training Foundation]. (2014). *Sovershenstvovanie sistemy professionalnykh kvalifikatsii. Reformirovanie sistemy professionalnykh kvalifikatsii v stranakh – partnerakh EFO* [Improving the system of professional qualifications. Reforming the system of professional qualifications in ETF partner countries]. Retrieved from [https://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/46F0394EFF6863B6C1257CAD004D7CCB/\\$file/Making%20better%20vocational%20qualifications_RU.pdf](https://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/46F0394EFF6863B6C1257CAD004D7CCB/$file/Making%20better%20vocational%20qualifications_RU.pdf). [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 22.02.2018

“Малою стає планета, а людина велетнем стала. Вона може зруйнувати це небо, хоча й не може його створити знов. Спроможна спалити хмари, що ото рожевіють на сході, але знову не витворить їх. У владі людини – отруїти повітряну оболонку планети, отруїти води океанів, хоч потім очистити їх вона вже ніколи не зможе... Але якщо може людина так багато, то під силу їй і припинити все це”.

Олесь Гончар

український письменник, літературний критик, громадський діяч

